

బోధనప్రణాళిక వ్యూహాలు - సోపానాలు

గతంలో విద్యాబోధన ఉపాధ్యాయకేంద్రితమయి ఉండేది. ప్రస్తుత బోధన అంతా విద్యార్థి కేంద్రితంగా మారింది. దీనివల్ల విద్యార్థుల భాగస్వామ్యం, స్వయం అధ్యయనానికి అవకాశం కలిగించింది. దీనికనుగుణంగా బోధన వ్యూహాలున్నప్పుడే అది సఫలమౌతుంది. ఈ బోధన వ్యూహాలు పాఠ్యపుస్తక లక్ష్యాల్ని సాధించడంలో ఉపయోగపడతాయని భావిస్తున్నాం.

వ్యూహంలో కీలక భూమిక పోషించేది 'సమయం'.

మొదట దీన్ని గురించి చర్చిద్దాం.

పాఠశాల పనిదినాలు :

విద్యా సంవత్సరంలో ఉండే మొత్తం పనిదినాలు - 220

భాషోపాధ్యాయునికి అవసరమైన పీరియడ్లు - 176

8వ తరగతి పాఠ్యపుస్తకంలో 14 పాఠాలు, 6 ఉపవాచకపాఠాలతో కలిపి మొత్తం 20 పాఠాలు ఉన్నాయి. 9వ తరగతిలో 14 పాఠాలు, 6 ఉపవాచకపాఠాలతో కలిపి 21 పాఠాలున్నాయి. ఆయా తరగతుల పాఠ్యాంశాలకు పీరియడ్ల విభజన పట్టిక ద్వారా తెలుసుకోవచ్చు. అవసరమైనచోట్ల ఉపాధ్యాయుడు స్థానిక పరిస్థితులకు అనుగుణంగా మార్పులు, చేర్పులు చేసుకోవచ్చు.

ఆయా తరగతులవారీగా సాధించాల్సిన సామర్థ్యాలను దృష్టిలో ఉంచుకొని, పాఠ్యాంశాలను పీరియడ్లుగా విభజించుకొని ఆశించిన ఫలితాల సాధనకోసం శ్రమించాలి. పాఠ్యపుస్తకాలలోని విషయసూచికలో, ఉపాధ్యాయులకు సూచనల్లో వివరాలు ఉన్నాయి. ఒక పాఠాన్ని బోధించడానికి సగటున ఎన్ని పీరియడ్లు అవసరమైతాయో విషయ సూచికలో పొందుపరిచారు. భాషోపాధ్యాయులుగా బోధన ప్రణాళికకోసం మొత్తం పీరియడ్లలో పాఠ్యబోధనకు ఎన్ని పీరియడ్లు, అభ్యాసాల నిర్వహణకు ఎన్ని పీరియడ్లు అవసరమవుతాయో ముందే నిర్ధారించుకోవాలి. వీటికోసం కేటాయించిన పీరియడ్లలో ఆయా కృత్యాలు నిర్వహించాలి. ఇందుకోసం పక్క పేజీల్లో భాషోపాధ్యాయులకు మార్గదర్శకంగా ఉండడానికి బోధన పీరియడ్ల ప్రణాళిక వివరాలు ఉన్నాయి. పరిశీలించండి.

8వ తరగతి - పీరియడ్ వారీగా ప్రణాళిక

క్ర. సంఖ్య	పాఠం పేరు	కేటాయించిన పీరియడ్లు	1వ పీరియడ్	2వ పీరియడ్	3వ పీరియడ్	4వ పీరియడ్	5వ పీరియడ్	6వ పీరియడ్	7వ పీరియడ్	8వ పీరియడ్	9వ పీరియడ్	10వ పీరియడ్	11వ పీరియడ్	12వ పీరియడ్
1	దుండుభి (ప)	10	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	చదవడం, అవగాహన	స్వయంరచన	సృజనాత్మక	ప్రశంస, ప్రాజెక్టు	భాషాంశాలు	నేనివి చేయగలనా?		
2	మన సంస్కృతి (గ)	12	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	వి-మా	చదవడం, అవగాహన	స్వీర్-పదజాలం	సృజనాత్మక	ప్రశంస, ప్రాజెక్టు	భాషాంశాలు	నేనివి చేయగలనా?	
3	అమృత్కోసం (ప)	11	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	వి-మా	చదవడం, అవగాహన	స్వీర్-పదజాలం	సృజనాత్మక	ప్రశంస, ప్రాజెక్టు	భాషాంశాలు	నేనివి చేయగలనా?	
4	హద్దులు హద్దులు (ఉ) (*)	04	చదివించడం చర్చ	చదివించడం చర్చ	చదివించడం చర్చ	అభ్యాసాలు	అభ్యాసాలు							
5	ఇల్లు ఆనందాల హరివిల్లు (గ)	10	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	వి-మా	చదవడం, అవగాహన	స్వీర్-పదజాలం	సృజనాత్మక	ప్రశంస, ప్రాజెక్టు	భాషాంశాలు	నేనివి చేయగలనా?		
6	నీతిపరిమళాలు (ప)	11	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	వి-మా	చదవడం, అవగాహన	స్వీర్-పదజాలం	సృజనాత్మక	ప్రశంస, ప్రాజెక్టు	భాషాంశాలు	నేనివి చేయగలనా?	
7	సాంస్కృతిక వైవిధ్యం (ఉ) (*)	04	చదివించడం చర్చ	చదివించడం చర్చ	చదివించడం చర్చ	అభ్యాసాలు	అభ్యాసాలు							
8	ప్రతిజ్ఞ (ప)	11	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	వి-మా	చదవడం, అవగాహన	స్వీర్-పదజాలం	సృజనాత్మక	ప్రశంస, ప్రాజెక్టు	భాషాంశాలు	నేనివి చేయగలనా?		
9	హైదరాబాద్ సంస్థాన విమోచనోద్యమం (ఉ) (*)	04	చదివించడం చర్చ	చదివించడం చర్చ	చదివించడం చర్చ	అభ్యాసాలు	అభ్యాసాలు							
10	అజంతా చిత్రాలు (గ)	11	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	వి-మా	చదవడం, అవగాహన	స్వీర్-పదజాలం	సృజనాత్మక	ప్రశంస, ప్రాజెక్టు	భాషాంశాలు	నేనివి చేయగలనా?	
11	మధుపర్యాయ (ఉ) (*)	04	చదివించడం చర్చ	చదివించడం చర్చ	చదివించడం చర్చ	అభ్యాసాలు	అభ్యాసాలు							
12	హరిశ్చంద్రుడు (ప)	10	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	వి-మా	చదవడం, అవగాహన	స్వీర్-పదజాలం	సృజనాత్మక	ప్రశంస, ప్రాజెక్టు	భాషాంశాలు	నేనివి చేయగలనా?		
13	చిన్నప్పడే (గ)	10	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	వి-మా	చదవడం, అవగాహన	స్వీర్-పదజాలం	సృజనాత్మక	ప్రశంస, ప్రాజెక్టు	భాషాంశాలు	నేనివి చేయగలనా?		
14	జీవన భాష్యం (ప)	09	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	వి-మా	చదవడం, అవగాహన	స్వీర్-పదజాలం	సృజనాత్మక	ప్రశంస, ప్రాజెక్టు	భాషాంశాలు	నేనివి చేయగలనా?		
15	ప్రాచీన సాహిత్యాధ్యయనం(గ)	12	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	వి-మా	చదవడం, అవగాహన	స్వీర్-పదజాలం	సృజనాత్మక	ప్రశంస, ప్రాజెక్టు	భాషాంశాలు	నేనివి చేయగలనా?	
16	సముద్ర లంఘనం (ప)	12	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	వి-మా	చదవడం, అవగాహన	స్వీర్-పదజాలం	సృజనాత్మక	ప్రశంస, ప్రాజెక్టు	భాషాంశాలు	నేనివి చేయగలనా?	
17	www.కారడవి.com (ఉ) (*)	04	చదివించడం చర్చ	చదివించడం చర్చ	చదివించడం చర్చ	అభ్యాసాలు	అభ్యాసాలు							
18	సంస్కరణ (గ)	11	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	వి-మా	చదవడం, అవగాహన	స్వీర్-పదజాలం	సృజనాత్మక	ప్రశంస, ప్రాజెక్టు	భాషాంశాలు	నేనివి చేయగలనా?		
19	సందేశం (ప)	12	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	వి-మా	చదవడం, అవగాహన	స్వీర్-పదజాలం	సృజనాత్మక	ప్రశంస, ప్రాజెక్టు	భాషాంశాలు	నేనివి చేయగలనా?	
20	వేసవి సెలవుల్లో (ఉ) (*)	04	చదివించడం చర్చ	చదివించడం చర్చ	చదివించడం చర్చ	అభ్యాసాలు	అభ్యాసాలు							
		176												

9వ తరగతి - పీరియడ్ వారీగా ప్రణాళిక

క్ర. సంఖ్య	పాఠం పేరు	కేటాయించిన పీరియడ్లు	1వ పీరియడ్	2వ పీరియడ్	3వ పీరియడ్	4వ పీరియడ్	5వ పీరియడ్	6వ పీరియడ్	7వ పీరియడ్	8వ పీరియడ్	9వ పీరియడ్	10వ పీరియడ్	11వ పీరియడ్	12వ పీరియడ్
1	శాంతి కాంక్ష (ప)	11	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	అ.ప్ర. ప్రశ్నలు	అ.ప్ర. చదవడం	స్వీయరచన	సృజనాత్మకత	ప్రశంస, ప్రాజెక్టు	వ్యాకరణం	వ్యాకరణం	
2	స్వభాష (గ)	10	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	అ.ప్ర.	స్వీయరచన	సృజనాత్మకత	ప్రశంస, ప్రాజెక్టు	పదజాలం	వ్యాకరణం	వ్యాకరణం	
3	శివతాండవం (ప)	10	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	అ.ప్ర. ప్రశ్నలు	అ.ప్ర. కథలు	స్వీయరచన	సృజనాత్మకత	ప్రశంస, ప్రాజెక్టు	వ్యాకరణం	వ్యాకరణం	
4	స్వామి వివేకానంద (ఉ) (*)	06	చదివించడం చర్చ	చదివించడం చర్చ	చదివించడం చర్చ	అభ్యాసాలు	అభ్యాసాలు							
5	ప్రేరణ (గ)	10	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	అ.ప్ర. ప్రశ్నలు	అ.ప్ర. కథలు	స్వీయరచన	సృజనాత్మకత	ప్రశంస, ప్రాజెక్టు	పదజాలం	వ్యాకరణం	
6	పద్యరత్నాలు (ప)	11	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	అ.ప్ర. ప్రశ్నలు	అ.ప్ర. కథలు	స్వీయరచన	సృజనాత్మకత	ప్రశంస, ప్రాజెక్టు	పదజాలం	వ్యాకరణం	వ్యాకరణం
7	ప్రబోధం (గ)	10	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	అ.ప్ర.	స్వీయరచన	సృజనాత్మకత	ప్రశంస, ప్రాజెక్టు	పదజాలం	వ్యాకరణం	వ్యాకరణం	
8	సావిత్రిబాయి ఫులే (ఉ) (*)	04	చదివించడం చర్చ	చదివించడం చర్చ	చదివించడం చర్చ	అభ్యాసాలు	అభ్యాసాలు							
9	ననేమిరా (ప)	10	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	అ.ప్ర.	స్వీయరచన	సృజనాత్మకత	ప్రశంస, ప్రాజెక్టు	పదజాలం	వ్యాకరణం	వ్యాకరణం	
10	శీతకృష్ణ (గ)	11	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	అ.ప్ర. ప్రశ్నలు	అ.ప్ర. కథలు	స్వీయరచన	సృజనాత్మకత	ప్రశంస, ప్రాజెక్టు	పదజాలం	వ్యాకరణం	వ్యాకరణం
11	రుబాయాలు (ప)	10	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	అ.ప్ర. ప్రశ్నలు	అ.ప్ర. కథలు	స్వీయరచన	సృజనాత్మకత	ప్రశంస, ప్రాజెక్టు	పదజాలం	వ్యాకరణం	వ్యాకరణం
12	గిడుగు రామమూర్తి (ఉ) (*)	04	చదివించడం చర్చ	చదివించడం చర్చ	చదివించడం చర్చ	అభ్యాసాలు	అభ్యాసాలు							
13	చూడడమనే కళ (గ)	11	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	అ.ప్ర. ప్రశ్నలు	అ.ప్ర. కథలు	స్వీయరచన	సృజనాత్మకత	ప్రశంస, ప్రాజెక్టు	పదజాలం	వ్యాకరణం	వ్యాకరణం
14	ఈప్ప (ప)	10	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	చర్చ	చదవడం, రాయడం	స్వీయరచన	సృజనాత్మకత	ప్రశంస, ప్రాజెక్టు	పదజాలం	వ్యాకరణం	వ్యాకరణం
15	భద్రరాజు కృష్ణమూర్తి (ఉ) (*)	04	చదివించడం చర్చ	చదివించడం చర్చ	చదివించడం చర్చ	అభ్యాసాలు	అభ్యాసాలు							
16	బతుకు పుస్తకం (గ)	11	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	అ.ప్ర. ప్రశ్నలు	అ.ప్ర. కథలు	స్వీయరచన	సృజనాత్మకత	ప్రశంస, ప్రాజెక్టు	పదజాలం	వ్యాకరణం	వ్యాకరణం
17	బళ్ళారి రాఘవ (*)	04	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	చర్చ	చదవడం, రాయడం	స్వీయరచన	సృజనాత్మకత	ప్రశంస, ప్రాజెక్టు	పదజాలం	వ్యాకరణం	వ్యాకరణం
18	భూమిపుత్రుడు (ప)	10	చదివించడం చర్చ	చదివించడం చర్చ	చదివించడం చర్చ	అభ్యాసాలు	అభ్యాసాలు							
19	ధర్మదీక్ష (గ)	11	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	అ.ప్ర. ప్రశ్నలు	అ.ప్ర. కథలు	స్వీయరచన	సృజనాత్మకత	ప్రశంస, ప్రాజెక్టు	పదజాలం	వ్యాకరణం	వ్యాకరణం
20	కావ్య రాజయ్య (ఉ) (*)	04	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	పాఠ్యబోధన	చర్చ	చదవడం, రాయడం	స్వీయరచన	సృజనాత్మకత	ప్రశంస, ప్రాజెక్టు	పదజాలం	వ్యాకరణం	వ్యాకరణం
21	మిద్దె రామలు (ఉ) (*)	04	చదివించడం చర్చ	చదివించడం చర్చ	చదివించడం చర్చ	అభ్యాసాలు	అభ్యాసాలు							
		176												

గమనిక :- వి|| మా|| - వినడం - మాట్లాడడం, అ.ప్ర. - అవగాహన - ప్రతిస్పందన, అ.ప్ర.ప్రశ్నలు - వినడం ఆలోచించి మాట్లాడడానికి ఉద్దేశించినవి, అ.ప్ర.కృత్యాలు - చదవడం అర్థంచేసుకోడానికి ఉద్దేశించినవి.

బోధన :

గతంలో అనుసరించిన బోధన పద్ధతులన్నమాట స్థానంలో ప్రస్తుతం బోధనవ్యూహాలు అని వాడుతున్నాం. అవసరాన్ని బట్టి బోధన విధానం మార్చుకునే వీలు ఈ వ్యూహం కల్పిస్తుంది. ఎందుకంటే వ్యూహం గతిశీలమైంది కదా! పిల్లలంతా భాషాసామర్థ్యంలో పట్టు సాధించడమే భాషా బోధనకు తగిన లక్ష్యం. ఆ లక్ష్యసాధనకు, విద్యార్థుల్లో ఆశించిన సామర్థ్యాలకోసం ఉపాధ్యాయుడు అభ్యాసాల నిర్వహణపైనే దృష్టి సారించాల్సి ఉంది.

ఆర్టీఈ 2009 లో బోధనాభ్యసన ప్రక్రియల గురించి కింది విధంగా పేర్కొన్నది.

- ◆ స్నేహపూరిత వాతావరణంలో శిశుకేంద్రంగా; పరిశోధన, అన్వేషణ, కృత్యాల సాయంతో అభ్యసనం జరగాలి.
- ◆ భయం, ఒత్తిడి ఉద్విగ్నతలేని వాతావరణంలో పిల్లలు స్వేచ్ఛగా భావవ్యక్తీకరణ చేసే అవకాశం ఉండాలి.
- ◆ పిల్లలు తాము పొందిన జ్ఞానాన్ని ఏ మేరకు వినియోగించగలరో అంచనా వేయడానికి నిరంతర సమగ్ర మూల్యాంకనం జరగాలి.

వీటన్నింటిని దృష్టిలో ఉంచుకొని బోధనవ్యూహాలను తయారుచేసుకున్నాం. ఈ సోపానాలు బోధనాభ్యసన క్రమాన్ని ఫలవంతంచేస్తుంది.

పాఠ్యప్రణాళికను రాసే సందర్భంలో పాఠాన్ని పూర్తిగా తీసుకుని ఉన్ముఖీకరణ మొదలు పాఠం పూర్తయ్యేవరకు, అభ్యాసాలతో మొదలుకొని స్వీయమూల్యాంకనం చేసుకునే వరకు సోపానాలు నిర్ధరించుకొని వాటిని అమలుచేసేలా బోధనవ్యూహాలు ఉంటాయి. వాటిని ఒకసారి పరిశీలిద్దాం!

పాఠంలోని విషయాల అమరిక క్రమం - ఉద్దేశం

- I) మొదటిపేజీ - అ) ప్రతి పాఠం ప్రారంభానికి ముందు పేజీలో “ఆలోచించండి-చెప్పండి” అనే శీర్షికతో చిత్రం / గేయం / పద్యం / సన్నివేశం మొదలయినవి ఉన్నాయి. ఇవి ఉన్ముఖీకరణకు సంబంధించినవి. వీటి ఆధారంగా పిల్లలను ఆలోచింపజేసే ప్రశ్నలు అడగాలి. వీటిద్వారా పిల్లల్ని పాఠం వైపు సంసిద్ధులను చేయాల్సి ఉంటుంది.
- అ) నేపథ్యం / ఉద్దేశం : ప్రతి పాఠం ఉద్దేశాన్నీ లేదా నేపథ్యాన్నీ వివరించారు.
- ఇ) పాఠం ఎంపిక : పాఠం ఏ గ్రంథంలో, దీన్ని ఎవరు రాశారు? వంటి వివరాలను ఉద్దేశం / నేపథ్యం కింద పరిచయం చేశారు.
- ఈ) విద్యార్థులకు సూచనలు : మొదటి పేజీలో చివర విద్యార్థులకు సూచనలు ఉన్నాయి. వీటిలో మూడు సూచనలు ఉంటాయి. పాఠం చదవడం, పదపట్టికల ద్వారా అర్థాలు తెలుసుకోవడం, పాఠం చిత్రం ఆధారంగా విషయాన్ని ఊహించడానికి సంబంధించిన సూచనలు ఉన్నాయి.
- II) పాఠ్యాంశవిషయం - తరవాతి పేజీ నుండి రెండు నుండి ఆరుపేజీలవరకు, పాఠం ఉంటుంది. ఇవి వివిధ ప్రక్రియల్లో ఉంటాయి. వీటిని ఉపాధ్యాయులు చదవడం, చదివించడం, విషయాన్ని అర్థం చేయించడం, అంతర్ధాన్ని కనుగొనేలా చేయడం, కవి అంతర్యాన్ని గ్రహించడం, సమకాలీన అంశాలకు అన్వయించి ప్రతిస్పందించేలా చేయడం, భాషాభిరుచి, పఠనాభిలాషను పెంపొందించడం, విలువలు, వ్యక్తిత్వం వెలిగేలా పాఠంలోని కీలక పదాలు, కీలక వాక్యాలు, సన్నివేశాలు, సంఘటనలను విడబరిచి చెప్పడం లేదా చర్చ ద్వారా అవగాహన కలిగించడం చేయాల్సి ఉంటుంది.

- III) అభ్యాసాలు - “ఇవిచేయండి” శీర్షికతో అభ్యాసాలు ఉన్నాయి. ఇవి భాషాసామర్థ్యాల సాధనకు ఉద్దేశించినవి. వీటిమీద పిల్లలకు అవగాహన కల్పించడం, అభ్యాసం చేయించడం జరగాలి.
- IV) నేనివి చేయగలనా? - ఇది స్వీయమూల్యాంకనానికి ఉద్దేశించినది. పాఠం పూర్తయిన తరువాత పిల్లలు తాము వేటిని సాధించారో, వేటిని సాధించలేకపోయారో పిల్లలే తమకు తాము అంచనావేసుకోడానికి “నేనివిచేయగలనా?” అభ్యాసం ఉంది. ఈ అంశాలను దృష్టిలో పెట్టుకొని బోధనవ్యూహాలు, ప్రణాళికలు పాఠంలోని మొదటిపేజీలోని “అలోచించండి-చెప్పండి” నుండి “నేనివిచేయగలనా?” వరకు అన్ని అంశాల గురించి పాఠ్యబోధన ప్రణాళికలో చోటుచేసుకోవాలి. ఇందుకనుగుణంగానే పాఠానికి అవసరమైన మొత్తం పీరియడ్ల సంఖ్యను నిర్ధారించాలి. ఏ పీరియడ్లో దేనిపై దృష్టి పెట్టాలో నిర్ణయించుకోవాలి. ఇందుకోసం ఉపాధ్యాయులకు మార్గదర్శకంగా ఉండడానికి పాఠాల వారీగా పీరియడ్ల విభజన ప్రణాళికను ముందు పేజీలో ఇచ్చారు.

పాఠ్యబోధన - వివిధ ప్రక్రియలు

పాఠ్యబోధనలో ప్రక్రియను దృష్టిలో ఉంచుకోవాలి. 8, 9 తరగతుల్లో పద్యం, గేయం, వ్యాసం, కథ, ప్రబంధం, రుబాయి, వచన కవిత, అనువాద కవిత, యాత్రాచరిత్ర, గజల్, వార్తావ్యాఖ్య తదితర ప్రక్రియలున్నాయి.

- పద్యం - పద్యాల్ని భావస్ఫోరకంగా, రసానుభూతి కలిగించేలాగా చదవాలి.
- స్పష్టమైన ఉచ్చారణతో చదవాలి.
- గేయం - లయాత్మకంగా ఆలపించాలి.
- భావానుగుణంగా లయ / తాళం గుర్తిస్తూ ఆలపించాలి.
- పాట - శ్రుతి, రాగ, తాళ జ్ఞానంతో పాడాలి.
- వచనకవిత - భావానుగుణంగా, ప్రాసల్ని గుర్తిస్తూ... చదవాలి. పునరుక్తుల్ని గమనిస్తూ చదవాలి.
- రుబాయి / గజల్ - గానప్రధానమైనవి.
- అంత్యప్రాసలు, ఊనిక, తూగు పాటిస్తూ ఆలపించాలి.
- రసానుభూతి కలిగేలా ఆలపించాలి.

పై ప్రక్రియలన్నీ రసానుభూతి ప్రధానమైనవి. విషయజ్ఞానంతోపాటు రసానుభూతికి అధిక ప్రాధాన్యం ఉండేలా బోధించాలి.

- కథ - కథను ఉపాధ్యాయుడు ముందు సొంతంగా చెప్పాలి.
- ఇలా చెప్పేటప్పుడు కొన్ని ప్రశ్నల ద్వారా ఆలోచనల్ని రేకెత్తించాలి.
- ఉత్కంఠ కలిగించే సన్నివేశం దగ్గర కథను ఆపి విద్యార్థి ఊహించడానికి, ఆలోచించడానికి ప్రాధాన్యమివ్వాలి.
- కొత్త ముగింపు చెప్పమని కాల్పనిక శక్తిని వెలికితీయాలి.
- తాను విన్న / చదివిన కథతో సమన్వయించమనాలి.

వ్యాసం - ఎత్తుగడ, నడక, ముగింపు అనేవి వ్యాసంలో ప్రధానాంశాలు. ఎలా మొదలు పెట్టారు? ఎలా నిర్వహించారు? ఎలా విశ్లేషించారు? ఉపశీర్షికలు ఎలా ఉంచారు? ఎలా ముగించారు? మొదలైన విషయాలు గమనించమనాలి.

- ఒక్కో పేరాలోని కీలక పదాల్ని గుర్తించమనాలి. ఆ పదం ఆధారంగా తిరిగి పేరా చెప్పించాలి. సొంతమాటల్లో రాయగలిగేలా చేయాలి.

- సొంతంగా కొత్త విషయాలపై వ్యాసాలు రాయమనాలి.

ఆత్మకథ - ప్రసిద్ధులైనవారి ఆత్మకథలు, కీలక ఘట్టాలు విద్యార్థుల్లో నైతిక విలువలు పెంపొందిస్తాయి. ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ఇస్తాయి.

- ఆత్మకథలు ఉత్తమ పురుష కథనంలో ఉంటాయి.

“ఇవిచేయండి” అభ్యాసాల సాధన

వినడం, - వినడం మాట్లాడడం - చర్చ - చదవడం - అవగాహన (అవగాహన-ప్రతిస్పందన).

మాట్లాడడం - విద్యార్థులకు వ్యక్తిగత / పూర్తితరగతివారీగా ప్రశ్నలు వేయడం.

- విన్నదాన్ని ఏమేరకు అవగాహన చేసుకుని ప్రతిస్పందిస్తున్నారో గమనించడం.

- విషయవిశ్లేషణ తీరును గుర్తించడం.

స్వీయరచన - స్వీయరచనలో 1, 2 ప్రశ్నలు తరగతిలో సాధన చేయించి మిగతావి ఇంటిపనిగా ఇచ్చి మరుసటి రోజు సరిచూడాలి.

- స్వీయరచనలో ప్రశ్నల గురించి అవగాహన కల్పించడానికి తరగతిలో చర్చ నిర్వహించాలి.

- జట్లుగా చేసి రాయుస్తూ పర్యవేక్షించాలి.

సృజనాత్మకత - సృజనాత్మకత, ప్రశంస అభ్యాసాలు తరగతిలో చేయించాలి. అవసరమైన చోట ఉపాధ్యాయుడు సహకరిస్తూ ప్రోత్సహించాలి.

పదజాలం - భాషాంశాలు

- పదజాలంలోని ఆయా అభ్యాసాల్ని పరిశీలించమనాలి.

- ఉదాహరణల్లోని పర్యాయపదాలు, నానార్థాలు, ప్రకృతి-వికృతులు, తదితర అంశాలను చదివి అర్థం చేసుకోమని వాళ్ళను ప్రోత్సహించాలి.

- వ్యాకరణాంశాల్లో పదాలు విడదీయడం - కలపడం - జరిగిన మార్పును గమనించడం - సూత్రీకరణం చేయమనాలి.

- కొన్ని కృత్యాలను తరగతి గదిలో చేయించాలి. మరిన్ని కృత్యాల్ని ఇంటిపనిగా ఇవ్వవచ్చు.

ప్రాజెక్టుపని - పాఠం మొదలుపెట్టినప్పటినుండి పూర్తిచేసేలోపున విద్యార్థికి ఆయా విషయాల్లో ప్రాజెక్టుపనిని ఉపాధ్యాయుడు ఇవ్వవచ్చు.

- ప్రాజెక్టుపనిని ప్రదర్శన చేయించాలి.

- ప్రాజెక్టుపనిని మూల్యాంకనంలో అంతర్భాగంగా గుర్తించాలి.

- ప్రదర్శన విద్యార్థిలో ప్రశంసాగుణాన్ని ప్రోత్సహిస్తుంది.

నేనివిచేయగలనా? స్వీయమూల్యాంకనం కృత్యాలు

- ◆ 8వ తరగతి వాచకంలో ప్రతి పాఠం ముగిసిన వెంటనే విద్యార్థి తానే నేర్చుకున్నాడో పరిశీలించుకునే అవకాశం “నేనివి చేయగలనా?” అనే శీర్షిక కల్పిస్తుంది.
- ◆ పిల్లలు ఏ అంశంలో వెనకబడ్డారో గమనించి, పునరభ్యసనం చేయించడానికి ఇది తోడ్పడుతుంది.

సూచనలు:

- ◆ బోధన ప్రణాళికలో పాఠానికి అవసరమైన పీరియడ్ల సంఖ్యను నిర్ధారించుకోవడం ప్రధానమైనది.
- ◆ పాఠ్యపుస్తకంలోని పాఠం ముందున్న ఉన్నతీకరణ చిత్రం / సన్నివేశం / సంఘటన మొదలైనవాటిని పాఠంవైపు పిల్లలను ఆకర్షితులను చేయడానికి, ఆలోచన రేకెత్తించడానికి వినియోగించుకోవాలి.
- ◆ పాఠ్యాంశ చిత్రం గురించి పిల్లలచేత మాట్లాడించాలి.
- ◆ పాఠ్యాంశబోధనలో విషయాన్ని వివరించడానికి / అవగాహన కల్పించడానికి ముందు తప్పనిసరిగా పిల్లలతో చర్చ నిర్వహించాలి. ఎవరెవరు బాగా చదవగలరో, చదివలేరో గుర్తించాలి.
- ◆ పిల్లల బాహ్యపఠనం తర్వాత ఉపాధ్యాయుడు ఆదర్శపఠనం చేయాలి.
- ◆ ఆ తరవాత అర్థగ్రహణ కోసం వ్యక్తిగత పఠనం (మౌనంగా), పదాలను గుర్తించడం, నిఘంటువులో వెతకడం వంటివి నిర్వహించాలి.
- ◆ పాఠ్యాంశ వివరణ రోజుల్లో తప్పనిసరిగా పిల్లలకు చదవడం, అవగాహన చేసుకోవడం, పదజాలం, స్వీయరచన చిన్నప్రశ్నల వంటివి ఇంటిపనిగా ఇవ్వవచ్చు.
- ◆ పాఠ్యాంశ వివరణ పూర్తయిననాడే ప్రాజెక్టుపనిని ఇంటిపనిగా ఇవ్వాలి. అట్లాగే ఆ మరునాటి ప్రశంస ప్రశ్నలను కూడా ఇంటిపనిగా ఇవ్వాలి.
- ◆ పాఠ్యాంశ విషయానికి చెందిన పీరియడ్లు పూర్తికాగానే మరుసటిరోజు అవగాహన ప్రతిస్పందనలోని ప్రశ్నలమీద తరగతిలో చర్చ నిర్వహించాలి. ఆ తర్వాత ‘ప్రశంస’కు సంబంధించిన ప్రశ్నలపై పిల్లలకు అవగాహన కల్పించాలి. ఇదేరోజు ‘ప్రశంస’ ప్రశ్నలను ఇంటి పనిగా ఇవ్వాలి.
- ◆ ప్రశంస, ప్రాజెక్టుపనులను పిల్లలచేత తరగతిలో ప్రదర్శింపజేయడానికి రెండింటికి కలిపి ఒక పీరియడ్ను కేటాయించుకోవాలి.

తరగతి పరిసరాలలో ఉపాధ్యాయులు, పిల్లలు పరస్పర భావప్రసార చర్యలలో పాల్గొనాలి. చర్చ, స్వేచ్ఛా వ్యక్తీకరణలకు పిల్లలకు అవకాశం లేకపోతే అది పిల్లల్లో అవిధేయత, కోపం, అసహనం, బానిసత్వపు వైఖరి, విముఖత మొదలగు నమస్యలకు దారితీస్తుంది. పిల్లలను పరాధీనులుగా మార్చివేస్తుంది. ఇలాంటి తరగతి వాతావరణం పిల్లల్లో అశాంతిని కలిగిస్తుంది. పరీక్ష అభ్యాసకులుగా, ఇతరులపై ఆధారపడే వారిగా, క్రియశీలతలేని పౌరులుగా మార్చివేస్తుంది. కాబట్టి బోధనాభ్యసన ప్రక్రియలు పిల్లల జ్ఞాన నిర్మాణానికి అనుకూలంగా ఉండాలి. ఆ జ్ఞానాన్ని పిల్లలు నిజజీవితంలో ఉపయోగించుకొనులా ఉండాలి.

- ఆం.ప్ర. రాష్ట్ర విద్యా ప్రణాళిక పరిధి పత్రం-2011